

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

MEZŐGAZDASÁG
2007

BUDAPEST, 2008

© Központi Statisztikai Hivatal, 2008

ISBN 978-963-235-181-0 (internet)

Felelős szerkesztő: Laczka Éva főosztályvezető

További információ: Kaposi Lajos szerkesztő
Telefon: 345-6892, e-mail: lajos.kaposi@ksh.hu

Internet: <http://www.ksh.hu>
informacioszolgalat@ksh.hu
345-6789 (telefon), 345-6788 (fax)

Tartalom

Összefoglaló	2
1. Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban	6
2. A termelés főbb jellemzői	7
3. Felvásárlás, felvásárlási és ráfordítási ár.....	13
4. A mezőgazdaság teljesítménye makrogazdasági mutatók alapján.....	16
5. Termelési tényezők	18
6. Külkereskedelem.....	21
Módszertani megjegyzések	26

Jelmagyarázat:

- .. = az adat nem ismeretes
- = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő

Összefoglaló

A **mezőgazdaság termelése** 2007-ben a szélsőségesen kedvezőtlen időjárás miatt **visszaesett**. A tavaszi fagykár következtében országosan harmadannyi alma termett, mint 2006-ban, a nyár közepétől kezdődött hosszú aszály pedig a rendkívüli hőséggel társulva a kukoricatermést az előző évi kevesebb mint felére vetette vissza. Hasonlóan jelentős károkat a rendszerváltás óta 1993-ban és 2000-ben szenvedett el a mezőgazdaság. Az előző három évi termelési csúcsot alapvetően a gabonafélék magas hozama eredményezte, a visszaesés úgyszintén elsősorban a gabonák alacsonyabb termésátlagára vezethető vissza.

Az előzetes adatok szerint kalászos gabonából 2007-ben összesen 5,6 millió tonnát takarítottak be, az előző évinél 9%-kal kevesebbet. Kukoricából 4,0 millió tonna termett. Napraforgóból 1,0 millió tonna, a 2006. évinél 12%-kal kevesebb, repceből 494 ezer tonna, az egy évvel korábbinál 46%-kal több került a magtárakba.

Burgonyából 536 ezer tonna, az előző évinél 5%-kal kevesebb termett. Zöldségfélékből közel 1,5 millió tonnát, a 2006. évinek kissé több mint négyötödét, gyümölcsből pedig mintegy 370 ezer tonnát, az előző évinek alig több mint négytizedét takarították be. Az 520 ezer tonnás szőlőtermés közel azonos volt, mint egy évvel korábban.

Az állatállomány (a szarvasmarha és a pulyka kivételével) tovább csökkent. Szarvasmarhából 705 ezer darabot tartottak 2007. december 1-jén a gazdaságok, kissé többet, mint egy évvel korábban. A sertések száma 3860 ezer volt, 127 ezerrel (3,2%-kal) kevesebb az egy évvel korábbinál. A tyúkfélék száma 29,9 millió, a pulykaállomány 4,4 millió darab volt, 1,4%-kal kevesebb, illetve 6,9%-kal több, mint 2006 decemberében.

Az előzetes adatok szerint 2007-ben 1,4 millió tonna vágóállat, az előző évinél 1,6%-kal több került ki a gazdaságokból. A vágóállattömeg kilenctizedét (egymással közel azonos arányban) a vágósertés és a vágóbaromfi adta, az előbbi 5,1%-os növekedése és az utóbbi 1,7%-os csökkenése mellett. A legnagyobb értékű állati termék, a tehéntej termelése (1,8 milliárd liter) szinten maradt, a tyúktojásé (2,8 milliárd darab) 4,0%-kal csökkent a 2006. évihez képest.

A mezőgazdasági termékek **termelőiár-színvonala** 2007-ben 22,2%-kal (ezen belül a növényi termékeké 40,5%-kal, az élő állatoké és állati termékeké 3,6%-kal) **növekedett**. Meghatározó jelentőségű volt az élénk külpiaci gabonakereslet, melynek hatására a gabonák termelői ára 70%-kal emelkedett. Az állattartás költségeit a takarmányok éves szinten 33%-os drágulása számottevően növelte.

A mezőgazdaság **teljes bruttó kibocsátásának** értéke 2007-ben a Mezőgazdasági Számlarendszer előzetes adatai szerint folyó áron 1655 milliárd Ft volt, összehasonlításként 1655 milliárd Ft volt az előző évben. A termelés kiesés pénzügyi hatását elsősorban a gabonák és az olajosmagvak áremelkedése mérsékelte.

2007-ben Magyarország a **mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmében** összesen 150 országgal állt kapcsolatban, melynek során összesen **406 milliárd Ft aktívumot** ért el, ezen belül 89 országgal szemben összesen 516 milliárd Ft exporttöbbletre tett szert, 61 országból viszont összesen 111 milliárd Ft importtöbbletet fogadott be. A külkereskedelmi aktívum 2004–2005-ben jelentősen csökkent. Ezt a tendenciát 2006-ban a szántóföldi növények korábbinál magasabb áron történő értékesítése és az EU 2005-től felhalmozódó intervenciós gabonakészlete egy részének kiszállítása törte meg. A 2007-ben felszökő gabonaár és az intervenciós készlet szinte teljes kiszállítása tette lehetővé a 2001 óta nem tapasztalható kiviteli többletet. A gabonák és gabonakészítmények külkereskedelmi forgalma 2004-ben 67 milliárd, 2005-ben 93 milliárd, 2006-ban 138 milliárd, 2007-ben pedig 278 milliárd Ft kiviteli többletet eredményezett.

1. Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban

A mezőgazdaság súlya a foglalkoztatásban, a bruttó hozzáadott érték előállításában és a beruházásokban egyaránt 4–5% körül alakult 2007-ben. Az első két tényezőt illetően az utóbbi tízegynéhány évben szinte folyamatosan csökkent a mezőgazdaság részaránya. 2007-ben a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak 4,7%-a, 183 ezer fő dolgozott a mezőgazdaságban, 4,1%-kal kevesebb, mint az előző évben. A beruházásokból a 2000–2003 közötti időszakban növekvő, ezt követően csökkenő, és 2007-ben már hasonlóan alacsony hányadot ért el a mezőgazdaság, mint az 1990-es évtized második felében.

A nemzetgazdaság összes exportján belül az élelmiszer, ital, dohány áruféjezet részaránya az 1990-es évtized második felében jelentősen visszaesett, ezután mérsékelt ütemben tovább csökkent, 2007-ben átmenetileg növekedett, így 6,3%-ot tett ki.

1. tábla

Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban

Év	A mezőgazdaság ^{a)} részaránya				Élelmiszer, ital, dohányáru ^{c)}			Fogyasztóiár-index, előző év = 100,0	
	a foglalkoztatásban, ^{b)} %	a bruttó hazai termék (GDP) termelésében	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban	részaránya		külkereskedelmi forgalmának egyenlege, milliárd Ft	élelmiszer	összesen
					a fogyasztásban ^{d)}	az exportban			
					folyó áron, %				
1995	8,0	5,9	6,7	2,9	..	20,3	227,6	131,1	128,2
1996	8,3	5,8	6,6	3,5	30,7	18,4	244,7	117,3	123,6
1997	7,9	5,2	5,9	3,6	30,4	13,0	295,6	117,5	118,3
1998	7,5	4,9	5,5	3,6	30,3	10,5	314,8	114,4	114,3
1999	7,1	4,2	4,8	3,3	28,2	8,0	273,3	102,9	110,0
2000	6,6	4,6	5,4	4,7	27,6	6,9	302,2	109,2	109,8
2001	6,3	4,5	5,2	5,5	27,7	7,5	374,8	113,8	109,2
2002	6,2	4,0	4,6	5,5	27,0	6,8	308,9	105,4	105,3
2003	5,5	3,7	4,3	6,1	26,6	6,5	303,2	102,7	104,7
2004	5,3	4,1	4,8	4,3	26,1	6,0	223,1	106,5	106,8
2005	5,0	3,7	4,3	4,5	25,1	5,8	181,1	102,5	103,6
2006	4,9	3,6	4,2	4,2	25,8	5,5	214,5	107,7	103,9
2007	4,7	3,6	4,2	3,7	..	6,3	342,0	111,5	108,0

a) Mezőgazdaság, erdő- és vadgazdálkodás, halászat ágba sorolt gazdasági szervezetek. b) A munkaerő-felmérés adatai. c) A javak rendeltetése (COICOP) szerint. d) A háztartások hazai fogyasztási kiadásaiból.

A háztartások fogyasztási kiadásaik kissé több mint negyedét költötték 2006-ban élelmiszerekre és élvezeti cikkekre. A növekvő életszínvonal következtében a fogyasztási szerkezeten belül hosszabb időszakot tekintve szinte folyamatosan csökkent, 2006-ban azonban az élelmiszerek árnövekedése miatt már kissé emelkedett az élelemre fordított kiadások hányada.

Az élelmiszerek ára hosszabb távon kevésbé emelkedett, mint az inflációs ráta, az utóbbi két évben azonban inflációt gerjesztett. 2007-ben pl. a burgonya 45%-kal, a kenyér 20%-kal, a tojás 17%-kal, a tej 12%-kal drágult (a sertéshús ára viszont kissé csökkent).

BŐVEBBEN

2. A termelés főbb jellemzői

2.1. Növénytermesztés

A **szántóterület** 2007-ben 4506 ezer hektár volt, az ország területének 48%-a (a mezőgazdasági terület 78%-a). Ebből 4422 ezer hektárt, a szántóterület 98%-át hasznosította a mezőgazdaság.

A 2007. május 31-i állapot szerint a 4278 ezer hektáros **vetésterület** a mezőgazdasági hasznosítású szántóterület 97%-át tette ki. A vetetlen és a kipusztult terület nagysága egyaránt csökkent.

2. tábla

A hasznosított szántóterület május 31-én

(1000 hektár)

Megnevezés	2004	2005	2006	2007
Vetésterület	4 289	4 246	4 156	4 278
Vetetlen terület	121	143	179	121
Kipusztult terület	13	38	88	23
Összesen	4 423	4 427	4 423	4 422

A szántóföldi növénytermesztés szerkezetében két számottevő változás volt az utóbbi években. A gabonafélék a 2004–2006 közötti túltermelési problémák miatt az előző három évhez képest némileg veszítettek vetésszerkezeti súlyukból, ezzel szemben a könnyen értékesíthető olajos magvúaké összességében folyamatosan növekedett.

3. tábla

Szántóföldi vetésszerkezet

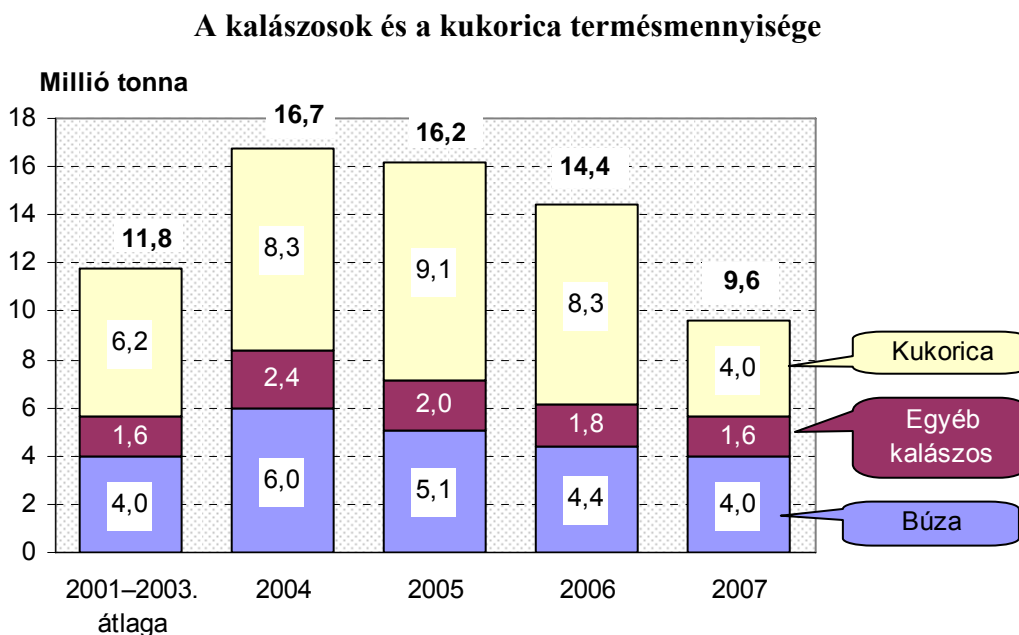
(%)

Megnevezés	2004	2005	2006	2007
Gabonafélék	69,9	69,1	69,1	68,9
<i>Ebből: búza, rozs</i>	28,5	27,9	27,2	27,0
<i>árpa</i>	7,8	7,6	7,3	7,7
<i>kukorica</i>	28,2	28,4	29,4	29,5
Hüvelyesek	0,5	0,5	0,4	0,5
Ipari növények	15,8	17,5	18,5	19,4
<i>Ebből: napraforgó</i>	11,2	12,2	12,8	12,3
<i>repce</i>	2,4	2,9	3,5	5,2
<i>cukorrépa</i>	1,4	1,5	1,2	0,9
Burgonya	0,7	0,6	0,6	0,6
Szálás- és lédús takarmányok	6,2	6,1	6,4	5,7
<i>Ebből: silókukorica</i>	2,4	2,2	2,0	1,8
<i>lucerna</i>	3,6	3,7	3,6	3,2
Zöldségfélék	2,3	2,0	2,0	2,1
Egyéb növények	4,6	4,2	3,0	2,8
Vetésterület összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Gabonafélék

Gabonából 2007-ben az előző évihez hasonló nagyságú területről, 2,8 millió hektárról egyharmaddal kevesebb termést, 9,6 millió tonnát takarítottak be. Az összes gabonaféle termésátlaga csökkent, termésmennyiségük alatta maradt a 2006. évinek (az őszi árpa kivételével, melyből 3%-kal több került a magtárakba). Kalászos gabonából összesen 5,6 millió tonna termett, 9%-kal (539 ezer tonnával) kevesebb, mint 2006-ban. A nyár közepétől kialakult hosszú kánikula és szárazság elsősorban a kukorica szemképződését vetette vissza, melyből mindössze 4,0 millió tonna termett, alig fele az előző évinek. (Utoljára 1993-ban termett hasonlóan kevés tengeri.)

1. ábra

A legfontosabb kalászos gabonából, a búzából 2007-ben az előző évinél 3%-kal nagyobb betakarított területen 4,0 millió tonna termett, 388 ezer tonnával (9%-kal) kevesebb, mint egy évvel korábban. (2006-ban a belföldi felhasználás búzából 2,9 millió tonna volt.) Rozsból 77 ezer, árpából 1,0 millió tonna termett; az előbbiből 22, az utóbbiból 3%-kal kevesebb, mint 2006-ban. Zabból az előző évinél egyötöddel kevesebbet (122 ezer tonnát) takarítottak be; a triticales termésmennyisége (373 ezer tonna) 15%-kal alacsonyabb volt, mint egy évvel korábban.

A gabonatermelést az utóbbi években a korábbinál fokozottabb termés- és áringadozás jellemezte Európa-szerte. Hazánkban a gabonafélék a 2004–2006. évek során az előző három évhez viszonyítva közel azonos nagyságú területen 34%-kal nagyobb terméshozamot produkáltak. Az évi átlagban 4,0 millió tonnás terméktöbblet (melyből mintegy 1,6 millió tonna kalászos, 2,4 millió tonna pedig kukorica volt) hasznosításához az EU intervenció felvásárlása jelentette a fő segítséget.

Az EU-intervencióban – annak szabályai szerint – a magyar állam is terhet és kockázatot vállalt. A felvásárláshoz a magyar költségvetés nyújtott hitelt az értékesítésig az EU számára. Az intervenció készlet zömét állami hitelfedezettel megépített tárházakba lehetett elhelyezni. A külpiacon eladhatatlan felesleg egy részének energetikai célú hasznosítására is megkezdődött a felkészülés. Az ehhez szükséges bioetanol-üzemek megépítése szintén állami hitelek bevonásával válna lehetővé.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal adatai szerint az ország intervencióval felvásárolt gabonakészlete 2004 végén 0,3 millió, 2005 végén már 4,0 millió, 2006 végén pedig 5,1 millió tonna (ezen belül 4,6 millió tonna – túlnyomórészt a 2004–2005. évek terméséből betárolt –

kukorica) volt. Az intervenciós készlet befogadására épített 3,5–4,0 millió tonna bővítéssel együtt a gabonataroló-kapacitás mintegy 19 millió tonnára emelkedett.

Az intervenciós áron (tonnánként 101,31 euróért) felvásárolt készletet az EU-s jogszabályok alapján a magyar költségvetés fizette ki a készletet felajánlóknak (zömmel kereskedelmi vállalkozásoknak), meghitelezve az értékesítésig az EU-nak. Mivel az értékesítési ár (főleg 2007-ben) meghaladta a felvásárlási árat, a többletbevétel (mint árnyereség) az árkockázatot viselő EU-t illette meg. A 2007-ben megélénkült kiszállítás eredményeként 2008 elejére az intervenciós készlet mintegy 0,6 millió tonnára apadt.

A beruházói szándék 3–4 bioetanol-üzem megvalósítására irányult, melyek évi 1,6–1,8 millió tonna kukoricát lennének képesek feldolgozni. (Elsőként a bezárt kabai cukorgyár helyén létesített üzem kezdhet működni, ahol 2008 tavaszától évi 300 ezer tonna kukoricából mintegy 100 ezer tonna bioetanolt lehet előállítani. A további beruházások azonban leálltak, mert a gabonák 2007. évi árdrágulása miatt kétségesé vált a bioüzemanyag-felhasználás gazdaságossága és az EU-támogatások mértéke.) Eddig a győri és a szabadegyházi alkoholgyárban gyártottak bioetanol, 2006-ban mintegy 70 ezer tonnát.

Az EU-tagországok **gabonából** 261 millió tonna körüli mennyiséget takarítottak be 2007-ben, 3–4%-kal kevesebbet, mint az előző évben. Magyarország az EU gabonatermésének közel 4%-át állította elő. A termelés a tagállamok több mint felében, elsősorban a balti országokban és Spanyolországban növekedett.

Az EU összes gabonatermésének 46%-át tette ki a **búza**, melynek 2007. évi termésmennyisége 5%-kal alacsonyabb volt, mint az előző évben. Magyarország az EU búzatermeléséből mintegy 3%-kal részesedett 2007-ben. A legnagyobb búzatermelőktől, Franciaországból, Németországból és Nagy-Britanniából a búzatermés 56%-a származott.

Az EU-tagországok **árpából** 3%-kal többet takarítottak be 2007-ben, mint egy évvel korábban. Magyarország az EU árpatermésének alig 2%-át termelte. A termés Spanyolországban jelentősen növekedett, Németországban csökkent. Ez a két ország és Franciaország együtt az össztermésből 54%-kal részesedtek.

Az EU **kukoricatermése** 14%-kal csökkent 2006-hoz képest. Magyarország az EU harmadik legnagyobb kukoricatermelője, 8%-os részaránnyal. A legnagyobb termelők, Franciaország és Olaszország az EU kukoricatermésének felét takarították be.

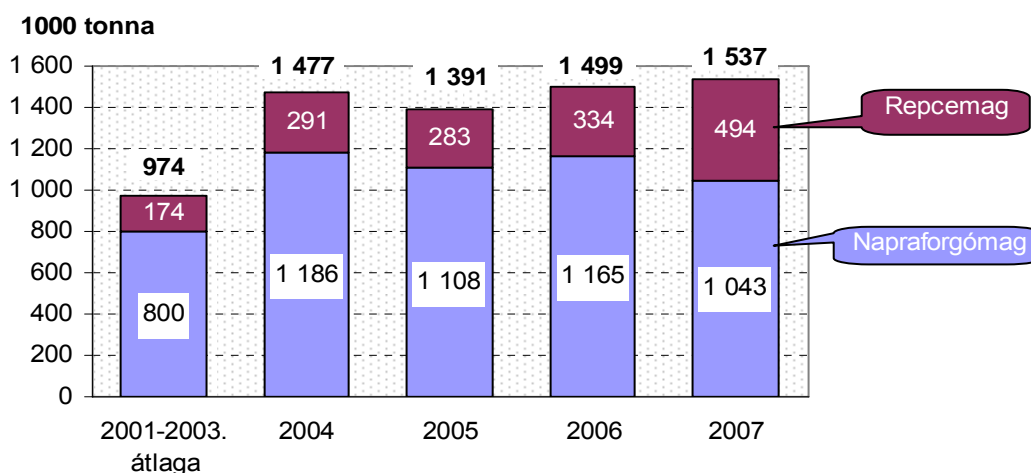
Ipari növények

Hazánkban a cukorrépa betakarított területe 13%-kal csökkent, 1,7 millió tonnás termésmennyisége egyharmaddal volt kevesebb, mint 2006-ban.

Olajos magvakból 2007-ben 8%-kal nagyobb területről 3%-kal többet takarítottak be a termelők, mint 2006-ban. Napraforgóból az előző évinél 4%-kal kisebb területen 12%-kal kevesebb, 1,0 millió tonna termett. A repce betakarított területe 54%-kal nőtt, 494 ezer tonnás termésmennyisége 46%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

2. ábra

A főbb olajos magvak termésmennyisége

A nyilvánosságra hozott – túlzottan tűnő – beruházói szándékok szerint a létesítendő biodízel-üzemek 2009–2010-től akár évi 1,3 millió tonna olajos magot is képesek lennének feldolgozni. Alapanyagként elsősorban a repce jöhet számításba. E növény vetésterülete 2007 őszén ismét 16%-kal (253 ezer hektárra) növekedett, de termése kedvező esetben is legfeljebb 0,6 millió tonna körül várható.

Magyarország az EU cukorrépaterméséből alig 2%-kal részesedett, a 3 legnagyobb termelőtől, Franciaországból, Németországból és Lengyelországból együtt az össztermés közel hattizede származott. Napraforgóból Magyarországnál többet mindössze Franciaországban termeltek az EU-ban, repceből viszont ezen kívül Németországban, Csehországban, Lengyelországban, Dániában és Nagy-Britanniában is.

A főbb árunövények termelési intenzitása (100 hektár szántóterületre jutó termésmennyisége) térségenként jelentősen különbözik. E mutató régiónkénti sorrendjét átlagos évjáratban a kukorica-, napraforgó- és repcetermelés igen eltérő és évente kevésbé változó vetésszerkezeti aránya határozza meg, értékét azonban a termésátlag ingadozása lényegesen befolyásolja. (A búza vetésszerkezeti aránya viszonylag kiegyenlítettebb.) A 2007. évi súlyos aszály legkevésbé Nyugat-Magyarországon vetette vissza a termésátlagot, leginkább pedig Közép-Magyarországot sújtotta. (2006-ban Dél-Dunántúl érte el a vizsgált 4 árunövény mindegyikének legmagasabb termésátlagát, míg a legalacsonyabbat Észak-Alföld és Észak-Magyarország.) A termésátlagok rendhagyó alakulása ellenére a termelési intenzitás szélső értékeit szinte ugyanazok a régiók produkálták, mint az előző évben. (Annyi a változás, hogy a 100 hektár szántóra jutó búzatermés 2006-ban Közép-Dunántúlon volt a legnagyobb, Észak-Alföldön a legkisebb, a kukoricatermés mutatója pedig Észak-Magyarországon volt a legalacsonyabb). A kukoricatermelés régiók szerinti intenzitásának 2006-ban kimutatott 5,7-szeres eltérése 2007-ben 3,6-szeresre mérséklődött. Az aszály miatt számottevően visszaesett ugyanis a jóval magasabb termelési potenciálú Dél-Dunántúl teljesítménye.

4. tábla

A főbb árunövények termelési intenzitása régiónként, 2007
(100 hektár szántóra jutó termésmennyiség, tonna)

Megnevezés	Országos átlag	Maximum	Minimum	Maximum a minimum %-ában
Búza	90	Nyugat-Dunántúl 109	Közép-Magyarország 64	170,3
Kukorica	91	Dél-Dunántúl 151	Közép-Magyarország 42	359,5
Napraforgó	24	Észak-Alföld 32	Nyugat-Dunántúl 13	246,2
Repce	11	Nyugat-Dunántúl 27	Észak-Alföld 5	540,0

Egyéb növények

Burgonyából 536 ezer tonna, az előző évinél 5%-kal (2002–2006 átlagához viszonyítva 20%-kal) kevesebb termett. (Magyarország az EU-tagországok burgonyatermésének mindössze 1%-át termelte.)

Zöldségfélékből 2007-ben közel 1,5 millió tonnát, az előző évinek kissé több mint négyötödét, **gyümölcsből** pedig mintegy 370 ezer tonnát, az előző évinek alig több mint negytizedét takarították be. Az ország északkeleti részét sújtotta elsősorban a tavaszi fagykár. Az 520 ezer tonnás **szőlőtermés** közel azonos volt az egy évvel korábbival.

2.2. Állattenyésztés

Állatállomány

Az állatállomány csökkenése folytatódott. A 2007. december 1-jei összeírás adatai szerint mindössze a szarvasmarha- és a pulykaállomány volt magasabb (3 ezerrel, illetve 280 ezerrel), mint egy évvel korábban. Az egyéni gazdálkodók a szarvasmarhák 31%-át, a sertések 33%-át, a tyúkfélék 45%-át és a juhállomány 86%-át gondozták.

A szarvasmarhák számának tartósan csökkenő tendenciája az utóbbi években lassult, és 2007-ben megállapodott. A december eleji 705 ezer darabos állomány kissé meghaladta az egy évvel korábbit (a kimutatott enyhe növekedés azonban statisztikai hibahatáron belüli változás). (Az egyéni gazdaságokban ezer darabbal kevesebb, a gazdasági szervezetekben 4 ezerrel több szarvasmarhát tartottak 2007 december elején, mint egy évvel korábban.)

A sertésállomány 3860 ezer darab volt december 1-jén, 127 ezerrel (3,2%-kal) alacsonyabb az egy évvel korábbinál. Ezen belül 260 ezer anyakocát, az előző évinél 30 ezerrel (10,3%-kal) kevesebbet tartottak a gazdaságok, ennek alapján a sertésállomány további csökkenése várható. Az anyakocák száma a gazdasági szervezetekben 8 ezerrel (4%-kal), az egyéni gazdaságokban 22 ezerrel (22%-kal) fogyatkozott 2006 decembere óta. A takarmány drágulása ellenére a vágósertés termelői ára csökkent, emiatt a kisebb kocaállományú egyéni gazdaságok tenyészállataik egy részét vágásra értékesítették.

5. tábla

Decemberi állatállomány

Megnevezés	2004	2005	2006	2007	2006	2007
	1000 db				előző év = 100,0	
Szarvasmarha	723	708	702	705	99,2	100,4
<i>Ebből: tehén</i>	345	334	322	323	96,4	100,3
Sertés	4 059	3 853	3 987	3 860	103,5	96,8
<i>Ebből: anyakoca</i>	296	277	290	260	104,7	89,7
Juh	1 397	1 405	1 298	1 231	92,4	94,8
<i>Ebből: anyajuh</i>	1 088	1 082	1 030	981	95,2	95,2
Baromfi	41 330	41 076	39 677	38 296	96,6	96,5
<i>Ebből: tyúkféle</i>	32 814	31 902	30 303	29 877	95,0	98,6
<i>pulyka</i>	3 592	4 415	4 087	4 369	92,6	106,9
<i>liba</i>	2 127	1 370	2 708	1 820	197,7	67,2
<i>kacsa</i>	2 797	3 389	2 579	2 230	76,1	86,5

Az EU-tagállamok közül a legnagyobb sertéstartók, Németország, Spanyolország, Lengyelország, Dánia és Franciaország együtt az állomány több mint hattizedét birtokolták, Magyarország pedig mindössze 2%-kal rendelkezett.

A juhállomány 1,2 millió volt december elején, 67 ezerrel (5,2%-kal) alacsonyabb, mint egy évvel korábban. Ezen belül a gazdasági szervezetek juhállománya 9 ezerrel, az egyéni gazdaságoké pedig 58 ezerrel (egyaránt 5% körüli arányban) fogyott. Az anyajuhok száma 981 ezer darab volt, egy év alatt 49 ezerrel (4,8%-kal) csökkent. (Ezen belül a gazdasági szervezetekben 2,3%-kal, az egyéni gazdaságokban 5,1%-kal kevesebb anyajuhot tartottak.)

A tyúkfélék száma 29,9 millió volt decemberben, 426 ezerrel (1,4%-kal) kevesebb az egy évvel korábbinál. Ezen belül 12,6 millió darab tojót, az előző évinél 14,7%-kal kevesebbet tartottak a termelők. A 2006. decemberi összeíráshoz képest a gazdasági szervezetek tyúkféleállománya több mint 1,3 millióval (8,9%-kal) gyarapodott, az egyéni gazdálkodóké viszont közel 1,8 millióval (11,6%-kal) fogyatkozott.

A libaállomány 1,8 millió volt 2007. december 1-jén, 888 ezerrel (32,8%-kal) alacsonyabb, mint egy évvel korábban. A 2,2 millió darabos kacsaállomány 349 ezerrel

(13,5%-kal) kisebb, a 4,4 milliós pulykaállomány 282 ezerrel (6,9%-kal) nagyobb volt, mint 2006 december elején.

6. tábla

A főbb állatfajok tartási intenzitása régióként, 2007. december 1.
(100 hektár szántóra jutó állatállomány, darab)

Megnevezés	Országos átlag	Maximum		Minimum		Maximum a minimum %-ában
Szarvasmarha	16	Nyugat-Dunántúl	22	Dél-Dunántúl	12	183,3
Sertés	87	Dél-Alföld	107	Észak-Magyarország	42	254,8
Baromfi	866	Közép-Dunántúl	1072	Dél-Dunántúl	564	190,1

A főbb állatfajok közül a sertéstartás intenzitása tért el régióként a leginkább, 2,5-szeresen, ami elsősorban a tartási hagyományokkal függ össze. A szarvasmarha- és a baromfitartásban kisebbek voltak a régiókénti különbségek.

Vágóállatok és állati termékek termelése

A vágóállat-termelés 2007-ben az előzetes adatok szerint 1,4 millió tonna volt, 22 ezer tonnával (1,6%-kal) több, mint az előző évben. Az ennek 46%-át képviselő vágósertés-termelés 5,1%-kal növekedett az előző évhez képest. A vágóbaromfi a sertéséhez hasonló súllyal részesedett, mennyisége azonban az előző évhez viszonyítva 1,7%-kal csökkent. Vágómarhából 2007-ben 2,4%-kal többet, vágójuhól viszont 5,0%-kal kevesebbet termeltek, mint az előző évben.

7. tábla

Vágóállat- és állatitermék-termelés

Megnevezés	2005	2006	2007	2005	2006	2007
				előző év = 100,0		
Vágóállat összesen, ezer t	1 381	1 372	1 394	96,4	99,3	101,6
Ebből:						
vágómarha	88	84	86	89,8	95,5	102,4
vágójuh	19	20	19	100,0	105,3	95,0
vágósertés	608	613	644	89,0	100,8	105,1
vágóbaromfi	640	632	621	105,6	98,8	98,3
Tehéntej, millió l	1 878	1 796	1 800	101,8	95,6	100,2
Tyúktojás, millió db	2 964	2 956	2 838	90,8	99,7	96,0

Az állati termékek közül a legnagyobb volument képviselő tehéntejből az előző évihez hasonlóan 1,8 milliárd litert, a tyúktojásból pedig 2,8 milliárd darabot, 4,0%-kal kevesebbet termeltek a gazdaságok, mint 2006-ban. A nyersgyapjú termelése (4,4 ezer tonna) 7,0%-kal maradt el az előző évitől. A méztermelés (15,9 ezer tonna) 8,0%-kal csökkent.

BŐVEBBEN

3. Felvásárlás, felvásárlási és ráfordítási ár

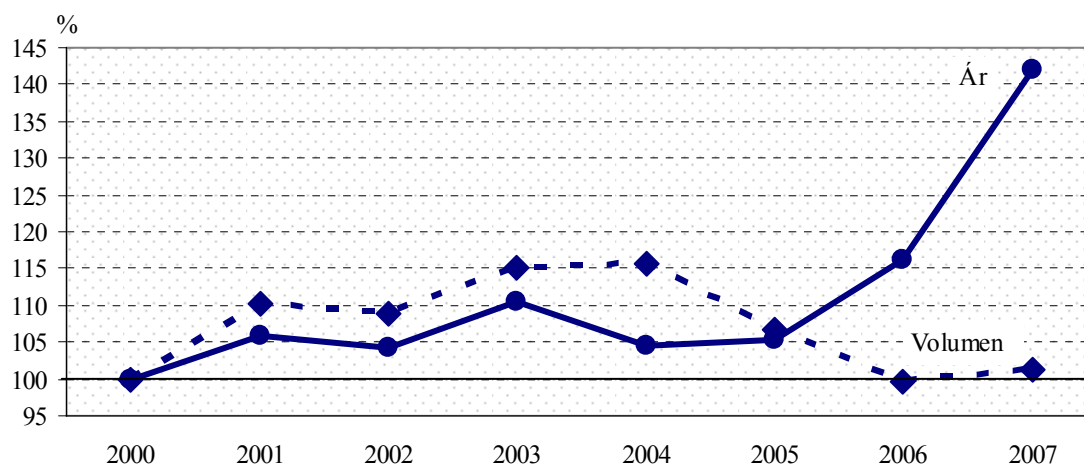
A mezőgazdasági termékek felvásárlásának volumene 2000–2004 között növekedett, ezután viszont csökkent, 2006-ban már a 2000. év szintjére süllyedt, majd 2007-ben kissé emelkedett. (A 2005–2006. években jellemző EU-s gabonaintervenció nem tartozik a felvásárlási statisztika fogalmkörébe.) Mezőgazdasági termékekből 2007-ben 1,5%-kal többet vásároltak fel, mint az előző évben. A növénytermesztési és kertészeti termékekből 5,5%-kal csökkent, élő állatokból és állati termékekből 7,2%-kal növekedett a felvásárlás.

A termelőiár-színvonal szinte folyamatosan emelkedett (mindössze 2004-ben, a kiugróan magas gabonatermés évében csökkent), 2007-ben már 42,1%-kal volt magasabb, mint 7 évvel korábban. Az árszínvonal 2003. és 2006. évi erőteljes növekedését elsősorban a gabonák áremelkedése okozta. A 2007. évi rendkívüli (az előző évinél 22%-kal magasabb) árszínvonalat a gabonák külpiazi keresletének élénkülése (árindexük 70%-os felszökése) határozta meg.

A mezőgazdasági termékek felvásárlási ára az éven belül általában a piaci kereslet-kínálat változásának megfelelően alakul: nagyobb terméktömeg (kínálat) hatására az árak csökkennek, a kínálat szűkülése pedig növeli az árakat. Mezőgazdaságunk meghatározó termékei, a szántóföldi árunövények és a vágóállatok árát a világpiacon áringadozások határozzák meg, és jelentős hatást gyakorolnak a többi ágazat (pl. a zöldségek, a gyümölcsök és a tejtermékek) árviszonyaira is. Hosszabb időszak alatt – az éves ingadozások ellenére – az árszínvonal növekvő tendenciája érvényesül, az emelkedő termelési költségek következményeként.

3. ábra

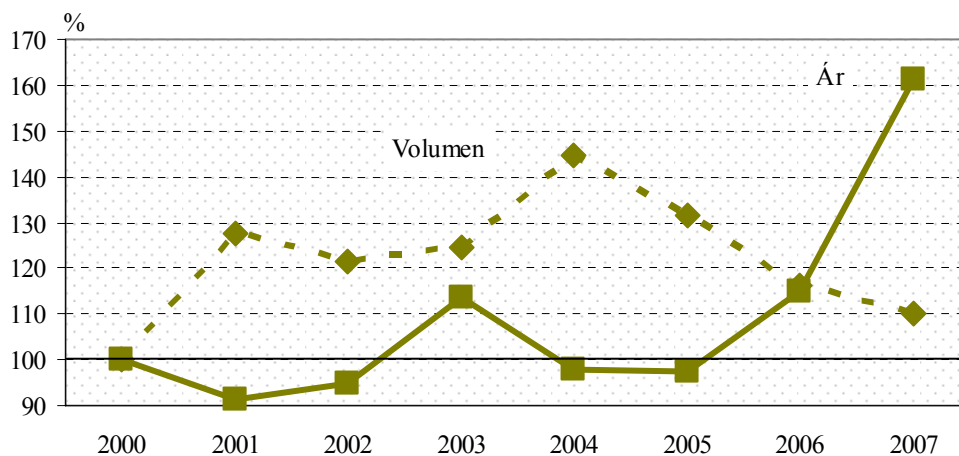
A mezőgazdasági termékek felvásárlásának volumen- és árindexe
(2000 = 100,0)

A növénytermesztési és kertészeti termékek felvásárolt volumene 2004-ben kiugróan, 44,8%-kal, 2007-ben pedig mindössze 9,9%-kal volt magasabb, mint az igen alacsony bázisnak számító 2000. évben. Ezek a változások alapvetően meghatározták a mezőgazdasági termékek összességére is jellemző tendenciát.

A növénytermesztési és kertészeti termékek felvásárlási árszínvonala 2003-ban és 2006-ban meghaladta a 2000. évit, 2007-ben pedig nagyarányban növekedtek a gabonakereslet élénkülése következtében. A tendencia már a 2001. évi mélypontot követően enyhén emelkedő irányzatú volt.

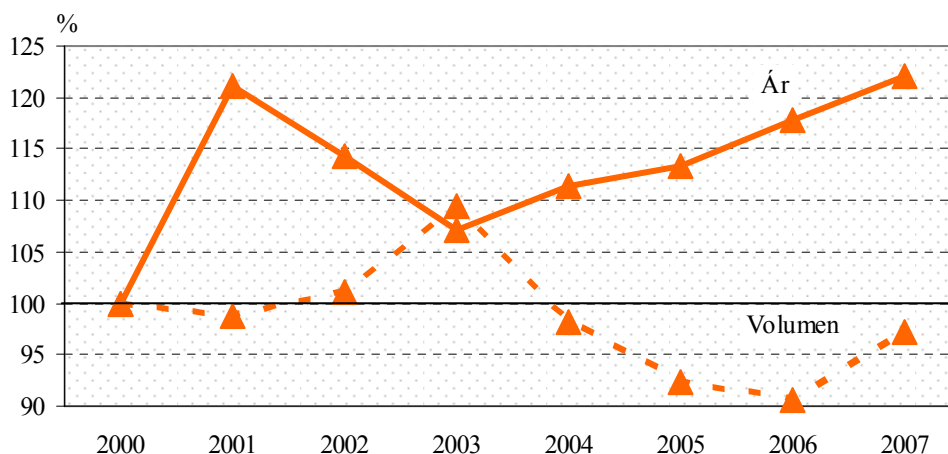
A növényi termékek felvásárlásának volumen- és árindexe
(2000 = 100,0)

Az **élő állatok és állati termékek** felvásárolt volumene 2000 óta szűkebb sávban ingadozott, mint a növénytermesztési és kertészeti termékeké. A 2002–2003-ban elért növekedéstől eltekintve csökkenő tendenciájú volt, és 2006-ban már 9,3%-kal elmaradt a 2000. évitől. 2007-ben a felvásárolt vágóállatok (sertés, baromfi) és állati termékek (tej, tojás) volumene egyaránt növekedett.

2001–2003 között az élő állatok és állati termékek felvásárlási árszínvonala a növényi termékekéhez hasonlóan erősen ingadozott. 2001. évi kiugrását elsősorban a vágósertés és a vágócsirke árnövekedése okozta, melyet két évig árcsökkenés, ezután viszont már folyamatos enyhe emelkedés követett

Az állatok és állati termékek felvásárlásának volumen- és árindexe
(2000 = 100,0)

A **felvásárlás termékcsoportonkénti adataiból** kitűnik, hogy a gabonafélék ára 2004-ben (az EU-szinten is jellemző rekordtermés hatásaként) csökkent, ami a növényi termékek összevont árszintjét is visszavetette. A következő évi gabonaár-csökkenés mértéke már kisebb volt, a zöldség-gyümölcs árak pedig jelentősen növekedtek. A felvásárlási ár 2006-ban minden fontosabb termékcsoportban emelkedett.

A 2007. évi termelőiár-index nagyarányú növekedése jelentős részben a gabonafélék külpiazi keresletének élénkülésére vezethető vissza. A kereslet bővülését világpiaci hatások

(az EU-ban a termés csökkenése, a bioetanol-gyártás világméretű fokozódása, Kína, India növekvő élelmiszerigénye, stb) váltották ki.

A biodízelgyártás előretörése néhány EU-tagországban a korábbinál nagyobb keresletet támaszt az olajosmagvak iránt, mely árszintjüket stabilizálja, sőt növeli.

A zöldség- és gyümölcsstermelésben alapvetően a hazai termés mennyiség változása határozta meg a felvásárlási árak alakulását. A gyümölcsstermés 2007. évi visszaesése az árszínvonal növekedését okozta.

Az élő állatok ára folyamatosan küszött felfelé, az állati termékeké azonban csupán az utóbbi két évben növekedett. Az élőállatok árszínvonalának 2007. évi csökkenését elsősorban a vágósertés 11%-os (és kisebb részben a vágómarha 9%-os) árcsökkenése okozta, annak ellenére, hogy a vágóbaromfi árindexe 16%-kal emelkedett.

Az állati termékek közül a tejért és a tojásért is hasonló mértékben, 13–14%-kal fizettek többet a felvásárlók.

8. tábla

A mezőgazdasági termékfelvásárlás volumen- és árindexei főbb termékcsoportonként
(előző év = 100,0)

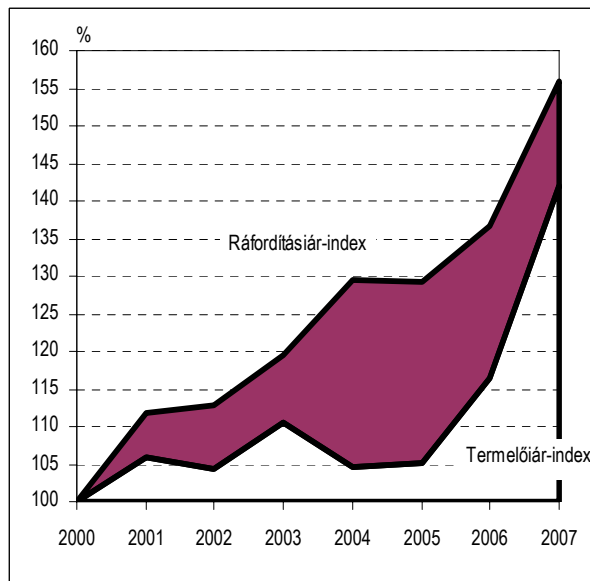
Megnevezés	Volumenindex				Termelőiár-index			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Növényi termékek	116,3	90,9	88,4	94,5	86,2	99,4	118,0	140,5
Ebből: gabonafélék	120,3	93,9	97,0	80,4	79,2	90,1	124,1	169,9
ipari növények	143,5	90,8	70,6	109,1	102,4	102,8	100,9	110,2
zöldség	79,6	92,3	96,0	114,0	104,0	107,6	114,3	104,9
szőlő, gyümölcs	103,4	57,2	111,8	80,0	75,1	121,6	116,5	142,7
Állatok és állati termékek	89,7	94,2	98,1	107,2	103,9	101,8	104,0	103,6
Ebből: élő állatok	88,4	91,0	104,4	106,0	110,1	103,1	104,9	98,8
állati termékek	92,6	100,0	84,9	110,2	94,7	99,7	102,3	112,3
Összesen	100,3	92,4	93,4	101,5	94,6	100,7	110,6	122,2

A termelői árakra jellemző, hogy többéves periódust vizsgálva kevésbé nőnek, mint a mezőgazdasági ráfordítási árak. Ettől eltérően az **agrárrolló** az utóbbi két évben árnyereséget mutatott a mezőgazdaság javára, melynek mértéke 2006-ban 4,6%-ot, 2007-ben pedig 7,0%-ot tett ki.

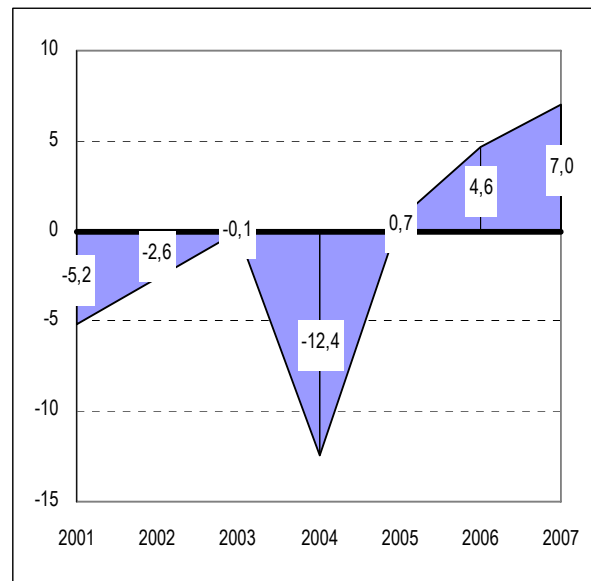
A termelőiár-szint a növénytermesztésben nagyobb mértékben, az állattenyésztésben azonban kevésbé emelkedett, mint a ráfordításiár-szint.

A mezőgazdaság ráfordításiár-szintje 2007-ben 14,2%-kal, ezen belül a folyó termelő felhasználásé 15,7%-kal, a beruházásoké 4,5%-kal emelkedett. Az energiaár 2007-ben 3,9%-kal nőtt, kisebb mértékben, mint az előző két évben. A növénytermesztés ráfordításai közül a műtrágyák drágultak leginkább, 11,2%-kal. Az állattenyésztés alapanyagai közül a takarmányok 33,4%-kal kerültek többre, mint 2006-ban.

Mezőgazdasági termelői- és ráfordításiár-index
(2000 = 100,0)

Agrárrolló
(eltérés 100,0-tól, %)

A termelőiár- és a ráfordításiár-index hányadosa az agrárrolló, mely megmutatja, hogy adott évben érvényesült-e a mezőgazdasággal szemben az ipar árlefölöző hatása. (A ráfordítási árak gyorsabb növekedése a mezőgazdasági termelőket hatékonyabb, költségtakarékosabb termelésre ösztönzi.)

Az agrárrolló nem áll közvetlen összefüggésben a mezőgazdaság jövedelmezőségével, melyet a mezőgazdasági számlarendszer (MSZR) mutat ki. A termelői ár ugyanis nem tartalmazza az összes bevételt (pl. a támogatásokat), mint ahogy a ráfordítási árak közt sem szerepel a termeléshez kapcsolódó összes kiadás (pl. a hitelkamat és a földbérleti díj). A termelői árban nem szereplő bevételek közül a termékhez köthető támogatások az MSZR-ben a nettó kibocsátást növelik. A termékhez nem köthető (pl. földalapú) támogatások a termelői jövedelmet növelik, melyet a ráfordítási árak közt nem szereplő kiadások csökkentenek.

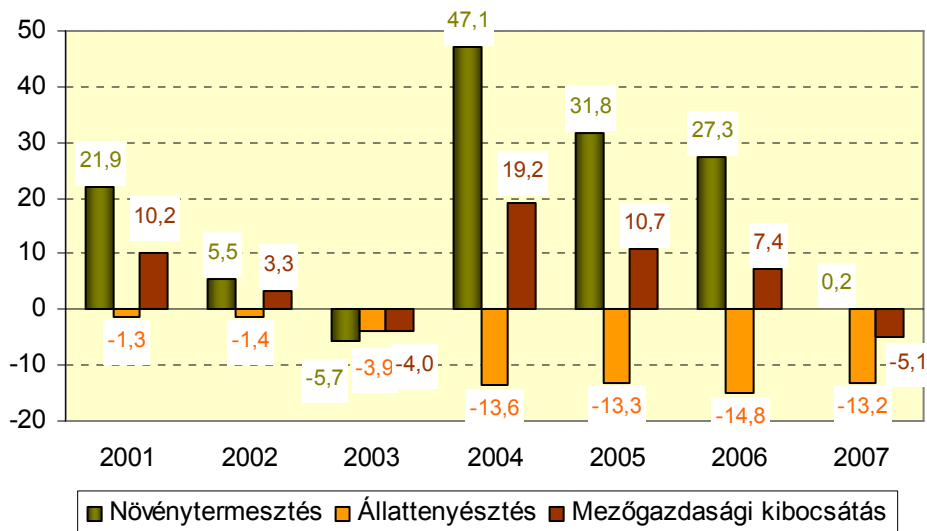
BŐVEBBEN.

4. A mezőgazdaság teljesítménye makrogazdasági mutatók alapján

A mezőgazdasági termelés – elsősorban a gabonafélék hozamától függően – az utóbbi években nagymértékben ingadozott. Gabonafélékből 2004-ben minden idők országos rekordtermésének számító 16,8 millió tonnát takarítottak be, melyet a következő évi termés megközelített, és a 2006. évi 14,5 millió tonna is átlag feletti volt. A gabonafélék és a gyümölcsök 2007. évi termés kiesésének pénzügyi hatását mérsékelte a termékárak áremelkedése.

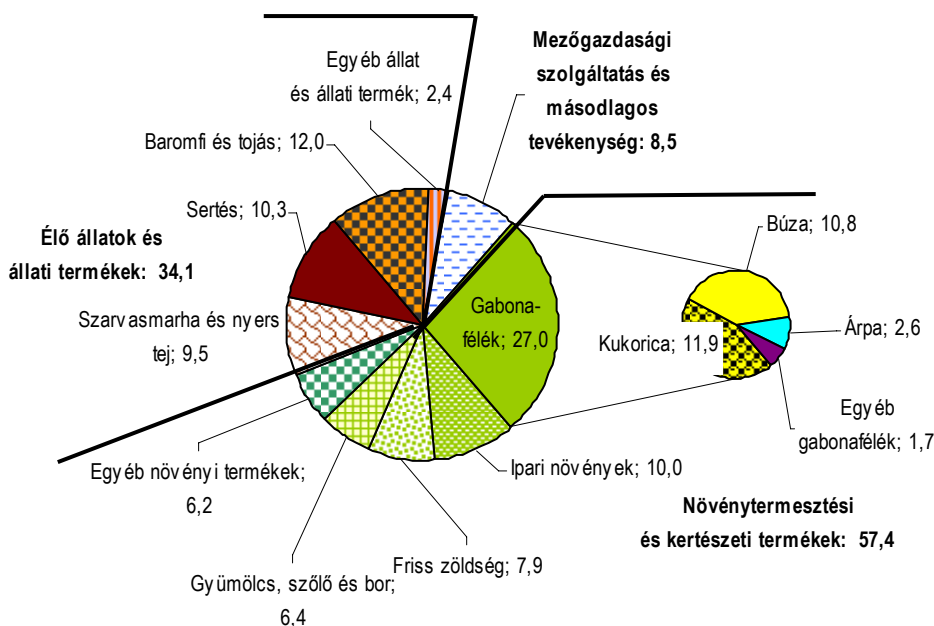
A mezőgazdaság termelését csökkentette, hogy az állatállomány az utóbbi években szinte folyamatosan fogyott. A vágóállatok és az állati termékek termelése 2003–2006 között szintén csökkenő tendenciájú volt, 2007-ben azonban inkább növekedett vagy szinten maradt.

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának változása
(eltérés a 2000. évitől, százalékpont)

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának értéke 2007-ben az MSZR előzetes adatai szerint 1655 milliárd Ft volt (folyó alapon), melyből a növényi termékek 949 milliárd Ft, az állatok és állati termékek 565 milliárd Ft, a mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos (főként mezőgazdasági termékfeldolgozó) tevékenységek pedig 141 milliárd Ft értékkel részesedtek. A növénytermelésen belül a gabonafélék a legjelentősebb ágazatcsoporthoz tartoznak, az állattenyésztésen belül a baromfi súlya kissé magasabb, mint a sertésé vagy a szarvasmarháé.

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása, 2007
(előzetes adatok folyó alapon, megoszlás, %)

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának 2007-es értéke összehasonlító áron számolva 11,6%-kal elmaradt az előző évitől. A növényi termékek termelésének volumene 21,3%-kal esett vissza, az állatoké és állati termékeké viszont 1,9%-kal növekedett.

A növényi termékek 949 milliárd Ft (folyó áras) bruttó kibocsátása a szántóföldi növénytermesztésnek 25,4, a kertészeti, burgonya-, szőlő- és gyümölcstermelésnek pedig 13,7%-os volumencsökkenését mutatta 2007-ben. A főbb szántóföldi kultúrák közül a gabonafélék és a cukorrépa is egyharmaddal kisebb, az olajos magvak viszont közel ugyanakkora bruttó kibocsátást értek el, mint 2006-ban. A zöldségtermesztés kibocsátása 8,6%-kal, a gyümölcsféléké (szőlővel együtt) 29,9%-kal maradt el az előző évitől.

Az MSZR előzetes adatai alapján az **állatok és állati termékek bruttó kibocsátása** folyó áron 565 milliárd Ft volt 2007-ben. Az állatok kibocsátásának volumene 2,4%-kal, az állati termékeké pedig 1,0%-kal növekedett. Az előbbin belül sertésből 3,6, szarvasmarhából 2,0, baromfiból 1,0%-kal növekedett a kibocsátás, juhból pedig az előző évi szinten maradt. A nyers tej kibocsátása 2,0%-kal növekedett, a tojásé viszont ugyanilyen mértékben csökkent.

Az MSZR-hez termelési, jövedelem- és tőkeszámlák tartoznak, melyek alkalmassá teszik a mezőgazdasági ágazat belső összefüggéseinek bemutatására, ágazati modellek megalapozására. Az MSZR – az Eurostat által kidolgozott módszertana révén – összehasonlíthatóvá teszi az egyes EU-tagországokban a mezőgazdasági termelők jövedelmi helyzetének változását és a mezőgazdasági termelés főbb jellemzőit.

A bruttó hozzáadott érték (mely a kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbözete) az előzetes adatok alapján 586 milliárd forint volt 2007-ben, összehasonlító áron számolva 25,1%-kal kisebb, mint az előző évben. A mezőgazdasági tevékenységből származó, folyó áron számított **nettó vállalkozói jövedelem**, amely a nem fizetett munkaerő jövedelmét, valamint a gazdasághoz tartozó föld és tőke hozadékát méri, 2007-ben 313 milliárd forint volt, 6,1%-kal kevesebb, mint az előző évben.

A mezőgazdasági **munkaerő-felhasználás** előzetes adatai a 2007. évre vonatkozóan mintegy 3%-os, az előző évi (2%-os) változásnál nagyobb mértékű csökkenést mutatnak. Az élőkommunka-felhasználás csökkenő tendenciája részben a gazdaságok számának csökkenésével és az értékesítésre termelők arányának növekedésével, részben pedig a költségtakarékossággal, az élőkommunka-felhasználás hatékonyságának javulásával függ össze. A nem fizetett és a fizetett munkaerő igénybevételének aránya változatlanul 78–22% maradt. A mezőgazdasági termelők által kifizetett nominális **munkavállalói jövedelem** 2007-ben – a munkavállalói létszám csökkenése ellenére – az előző évi 182 milliárd forintról 191 milliárd forintra (4,7%-kal) növekedett, ami az átlagkeresetek emelkedésével magyarázható.

[BŐVEBBEN](#)

5. Termelési tényezők

5.1. A gazdálkodás szervezeti keretei

A mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban összesen 82 802 vállalkozást regisztráltak 2007 végén, 57%-kal többet, mint egy évvel korábban. (Eközben a nemzetgazdaságban összesen 4,2%-kal növekedett a vállalkozások száma.)

A társas vállalkozások száma a mezőgazdaságban stagnált, nemzetgazdasági szinten 3,4%-kal növekedett. Az egyéni vállalkozások nyilvántartott száma viszont a mezőgazdaságban növekedett (77%-kal) az őstermelők adószám-regisztrációs kötelezettsége miatt, miközben más gazdasági ágakban alig változott.

9. tábla

A regisztrált vállalkozások száma
(év végén)

Megnevezés	2004	2005	2006	2007	A 2007. év a 2006. év %-ában
Társas vállalkozás összesen	14 672	14 062	13 815	13 855	100,3
Ebből: korlátolt felelősségű társaság	6 701	6 565	6 625	6 828	103,1
részvénytársaság	337	329	331	329	99,4
betéti társaság	4 464	4 273	4 473	4 086	91,3
szövetkezet	1 767	1 549	1 387	1 242	89,5
Egyéni vállalkozás	41 572	41 165	38 954	68 947	177,0
Vállalkozás összesen	56 244	55 227	52 769	82 802	156,9
Ebből: legalább 500 fős	16	13	10	10	100,0
250–499 fős	26	25	28	26	92,9
50–249 fős	485	434	418	389	93,1
20–49 fős	842	802	741	697	94,1
10–19 fős	923	872	837	843	100,7
1–9 fős	24 157	32 434	31 606	62 131	196,6
0 fő és ismeretlen	29 795	20 647	19 129	18 706	97,8

Tovább csökkent a vállalkozások munkaerő-felhasználása, melyet jelez a 20–499 főt foglalkoztatók számának fogyatkozása. Az ennél kisebbek közül az 1–4 főt foglalkoztató családi vállalkozások (általában munkaviszonyból származó jövedelem vagy nyugdíj kiegészítése végett tevékenykedő östermelők) nyilvántartott száma megkétszereződött.

5.2. Földhasználat

Az ország 9303 ezer hektár területéből 7721 ezer hektár (83,0%) termőterület volt 2007-ben. A termőterület aránya hosszabb időszakot tekintve kismértékben, de folyamatosan csökken, elsősorban a települések és az infrastruktúra terjeszkedése következtében. A termőterületen belül 5807 ezer hektár mezőgazdasági, 1822 ezer hektár pedig erdőterület volt. Az ország területéből a mezőgazdasági terület 62,4%-ot, az erdő pedig 19,6%-ot foglalt el. Az előbbi arány európai összehasonlításban magas, az utóbbi alacsony. A 4506 ezer hektár szántóterület 48,4%-os aránya még kiemelkedőbb az európai országok közül. Az 1017 ezer hektár gyepterület hasznosított hányadát már régóta csökkenti a szarvasmarha-állomány fogyatkozása és szántóföldi tömegtakarmányozása.

10. tábla

Földhasználat gazdálkodási formák szerint
(május 31.)

Megnevezés	2004	2005	2006	2007
	(1000 hektár)			
Gazdasági szervezetek	3 815	3 845	3 779	3 751
Egyéni gazdaságra azonosított	3 046	2 984	2 877	2 808
Gazdaságra nem azonosítható	2 442	2 474	2 647	2 745
Ebből: nem mezőgazdasági	1 333	1 316	1 316	1 297
Összesen	9 303	9 303	9 303	9 303

A birtokszerkezet az utóbbi években lényegében nem változott. A mezőgazdasági földhasználatban a gazdasági szervezetekhez viszonyítva továbbra is az egyéni gazdálkodók és a gazdaságra nem azonosítható területek együttesen magasabb aránya jellemző.

Az ország összes földterületének 40%-át gazdasági szervezetek, 30%-át egyéni gazdálkodók használták. A fennmaradó 30% gazdaságra nem azonosítható terület, melynek közel fele nem mezőgazdasági hasznosítású volt.

5.3 A mezőgazdaság munkaerő-felhasználása

A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok munkaerő-ráfordítása jelentős eltéréseket mutat. Míg a gazdasági szervezetekben foglalkoztatottak, alkalmazottak többnyire napi 8 órában dolgoznak, addig az egyéni gazdaságokban nem ritka a napi néhány órás munkavégzés sem.

Ez tette szükségessé az éves munkaerőegység fogalmának bevezetését. A töredékidejű munkavégzést teljes munkaidősre (évi 1800 óra) átszámítva hasonlítható össze a gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok munkaerő-felhasználása. Az EU gyakorlatában megkülönböztetjük a fizetett és a nem fizetett munkavégzést is, ez utóbbi az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett mezőgazdasági munkát fedi.

11. tábla

Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás

(éves munkaerőegység)

Megnevezés	2000	2004	2005	2006	2007
Összesen	676 049	553 785	523 823	515 382	500 062
Ebből: nem fizetett	532 634	426 634	407 682	402 644	391 021
fizetett	143 415	127 151	116 141	112 738	109 041

2007-ben 500 ezer dolgozó éves munkájának megfelelő munkamennyiséggel hozták létre az év folyamán megtermelt mezőgazdasági termékeket. A mezőgazdaság munkaerő-ráfordításának nagysága – a korábbi évekhez hasonlóan – tovább csökkent. A nem fizetett munkaerő felhasználása 2,9%-kal, a fizetett munkaerőé 3,3%-kal volt kevesebb 2006-hoz képest. Alig változott a munkaerő-ráfordítás szerkezete, a fizetett munka az összes munkaerő-ráfordításnak alig több mint egyötödét tette ki.

Miközben az éves munkaerőegység kategóriája jól használható a mezőgazdasági munka szerkezetének vizsgálatára, nem alkalmas a nemzetgazdaság más ágaival való összehasonlításra, hiszen ahhoz valamennyi nemzetgazdasági ág esetében ugyanerre a dimenzióra kellene átszámolni a munkaerő-ráfordítást. A más nemzetgazdasági ágakkal való összehasonlításra a valamennyi nemzetgazdasági ágra kiterjedő munkaerő-felmérés és az intézményi munkaügyi statisztika szolgál. A lakossági munkaerő-felmérés csak részben, az intézményi munkaügyi statisztika pedig egyáltalán nem számol az egyéni gazdaságokban végzett mezőgazdasági tevékenységgel.

A munkaerő-felmérés adatai szerint 2007-ben országosan 3,9 millió főt foglalkoztattak, közel ugyanannyit, mint 2006-ban. A mezőgazdaságban, a vad- és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban 182,9 ezer fő (a foglalkoztatottak 4,7%-a) dolgozott, 4,1%-kal kevesebb, mint az előző évben.

Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint 2007-ben a nemzetgazdaságban alkalmazottak 3,3%-a, 89,9 ezer fő dolgozott a mező-, vad- és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban, 4 ezer fővel (4,3%-kal) kevesebb, mint az előző évben.

2007-ben a legalább 5 főt foglalkoztató élelmiszer-ipari szervezetek 103,5 ezer főt alkalmaztak, 3500-zal kevesebbet, mint az előző évben. Az élelmiszeriparban dolgozók létszáma a nemzetgazdasági alkalmazottak 3,8%-át, ezen belül a feldolgozó-ipariak 15,0%-át tette ki.

5.4 A keresetek alakulása

A munkaügyi statisztika szerint a legalább 5 főt foglalkoztató mezőgazdasági szervezetekben a havi bruttó átlagkereset 2007-ben 122 072 Ft, a nettó 85 062 Ft (a nemzetgazdasági átlag 75%-a) volt. A bruttó átlagkereset 9,0%-kal (a nemzetgazdasági átlagnál 1,0 százalékponttal nagyobb mértékben), a nettó 3,6%-kal (a nemzetgazdaságinál 0,8 százalékponttal nagyobb mértékben) növekedett.

Az élelmiszeripar megfigyelt szervezeteiben a havi bruttó átlagkereset 2007-ben 147 116 Ft volt, 6,5%-kal magasabb, mint az előző évben. A havi nettó átlagkereset 96 380 Ft-ra, 1,6%-kal emelkedett. Az élelmiszeriparban dolgozók keresete mind a nemzetgazdasági, mind a feldolgozó-ipari átlagnál alacsonyabb volt, és lemaradása 2007-ben növekedett.

[BŐVEBBEN](#)

6. Külkereskedelem

Az **élelmiszerek, italok és dohány** a nyersanyagok áruféjezetbe sorolt **mezőgazdasági eredetű nyersanyagokkal** (pl. olajos magvakkal és növényi olajokkal) együtt mindössze néhány százalékkal részesednek Magyarország külkereskedelmi forgalmából, aktívumuk azonban számottevően hozzájárul a külkereskedelmi egyenleg javításához.

A nemzetgazdaság dinamikusabban növekvő exportján belül a mezőgazdasági eredetű kivitel az utóbbi években csökkenő hányadot képviselt, miközben az importon belüli aránya megnövekedett. 2007-ben ettől a tendenciától eltérően alakult a mezőgazdasági eredetű termékek külkereskedelme: jelentősen megnőtt az aktívum, mert az export 25%-kal, az import viszont kevésbé, 14%-kal haladta meg az előző évit.

12. tábla

A mezőgazdasági eredetű áruk* külkereskedelme

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Export (milliárd Ft)						
Élelmiszerek, italok, dohány	656	601	630	672	718	858	1 072
Mezőgazdasági nyersanyag	74	85	95	108	108	112	131
Összesen	730	686	725	780	826	970	1 203
	Import (milliárd Ft)						
Élelmiszerek, italok, dohány	281	292	327	449	537	643	730
Mezőgazdasági nyersanyag	47	47	52	55	60	65	67
Összesen	328	339	379	503	597	708	797
	Egyenleg (milliárd Ft)						
Élelmiszerek, italok, dohány	375	309	303	223	181	215	342
Mezőgazdasági nyersanyag	27	38	43	53	47	47	64
Összesen	402	347	346	276	228	262	406
	Mezőgazdasági eredetű áruk részesedése a külkereskedelemből (%)						
Export	8,3	7,7	7,5	6,9	6,6	6,2	7,0
Import	3,4	3,5	3,5	4,1	4,5	4,4	4,6

*A mezőgazdasági nyersanyagok kategória a II. Nyersanyagok áruféjezetből a 21. Nyersbőr és kikészítetlen szőrme, 22. Olajos mag és olajtartalmú gyümölcs, 29. Állati és növényi eredetű nyersanyag, továbbá 4. Állati és növényi olaj, zsír és viasz árucsoportokat tartalmazza.

A 2007. évi 234 milliárd forintos exportnövekedés részben a gabonafélék árnövekedéséből adódott, mintegy négytizede viszont a 2005–2006. években betárolt EU-intervenciós gabonakészlet kiszállításából eredt, a mezőgazdaság 2007. évi teljesítményével nem függött össze. (2006-ban 2,4 millió, 2007-ben 4,3 millió tonna

EU-intervenciós gabonakészlet hagyta el az országot.) Mivel az EU készlet a 2007. év végéig 0,6 millió tonnára apadt, ezért a 2008. évi export értékét már alig növelheti a maradék kiszállítása.

A mezőgazdasági eredetű termékek külkereskedelmének **országokéinti** összetétele az EU-csatlakozást követően jelentősen megváltozott. Az EU-ba irányuló mezőgazdasági eredetű export ugyanis kevésbé növekedett, mint a behozatal. **Pozíciók gyengülését** jelzi, hogy az újonnan csatlakozott országok közül Lengyelország és Szlovákia a korábbtól eltérően már többet exportál Magyarországra, mint amennyit tőlünk importál. (Számbavételi változás is hozzájárult az EU-egyenleg romlásához, 2003-tól ugyanis a tengerentúli származási ország helyett a befogadó kikötővel rendelkező EU-tagország szerepel az import feladójaként.)

Magyarország 2007-ben a mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmében összesen 150 országgal állt kapcsolatban. Ezek közül 95 országba (a külkereskedelmi partnerek közel kétharmadába) exportált és onnan importált is. Ezeken kívül még 32 országba irányult export, import pedig 23 országból érkezett, igen kis részarányt képviselve a forgalomból.

A magyar kivitel több befogadó ország között egyenletesebben oszlott meg, miközben a behozatal kevesebb országból, koncentráltabban érkezett. Az export négyötöde 14 országba irányult, melyek közül 12 EU-tagország fogadta be az összes export 74%-át. Az import négyötödét 10 EU-tagország szállította.

13. tábla

Mezőgazdasági eredetű export és import főbb országok szerint, 2007

Sor- szám	Magyarországról export			Magyarországra import		
	befogadója	milliárd Ft	megosz- lás, %	feladója	milliárd Ft	megosz- lás, %
1.	Németország	173,4	14,4	Németország	184,6	23,1
2.	Olaszország	138,7	11,5	Lengyelország	98,0	12,3
3.	Románia	138,3	11,5	Hollandia	88,1	11,0
4.	Ausztria	85,0	7,1	Ausztria	56,3	7,1
5.	Hollandia	67,7	5,6	Szlovákia	53,1	6,7
6.	Lengyelország	56,3	4,7	Olaszország	50,2	6,3
7.	Szlovákia	52,8	4,4	Csehország	40,2	5,0
8.	Oroszország	46,0	3,8	Franciaország	26,0	3,3
9.	Csehország	44,5	3,7	Románia	26,0	3,3
10.	Franciaország	41,0	3,4	Spanyolország	22,4	2,8
	1–10. összesen	843,7	70,1	1–10. összesen	644,7	80,9
11.	Görögország	38,0	3,2	Belgium	20,3	2,5
12.	Nagy-Britannia	29,7	2,5	Szlovénia	15,4	1,9
13.	Horvátország	28,3	2,4	Nagy-Britannia	14,8	1,9
14.	Szlovénia	28,1	2,3	Horvátország	11,8	1,5
	1–14. összesen	967,8	80,4	1–14. összesen	706,9	88,7
	127 ország összesen	1203,2	100,0	118 ország összesen	797,4	100,0

Magyarország az élelmiszerek, italok, dohányárúk és mezőgazdasági nyersanyagok külkereskedelmi forgalmában 2007-ben összesen 406 milliárd Ft aktívumot ért el, ezen belül 89 országgal szemben összesen 516 milliárd Ft exporttöbbletetre tett szert, 61 országból viszont összesen 111 milliárd Ft importtöbbletet fogadott be.

Az exporttöbblet négyötöde 13 országba (közülük 8 EU-tagországba az exporttöbblet hattizede) irányult. Az importtöbblet négyötöde ugyanakkor 6 EU-tagállamból (részben nem származási, hanem kikötőbe érkeztető feladó országgént) érkezett. A rangsor elején álló 13 ország közül összesen 7 volt az EU tagja.

A hazánkkal szemben legnagyobb értékű külkereskedelmi többletet elérő, tengeri kikötővel rendelkező 6 EU-tagország közül a Lengyelországból befogadott impottöbbletből 22,1 milliárd Ft ital és dohány, 7,8 milliárd Ft élő állat (főként sertés), 9,1 milliárd Ft tejtermék és tojás behozatalával magyarázható. Hollandiából a takarmány (pl tengerentúli szója) árucsoportban 29,6 milliárd Ft impottöbblet keletkezett. Németország a tejtermék és tojás árucsoportban 27,9 milliárd Ft, a kávé, tea, kakaó és fűszer árucsoportban pedig 21,8 milliárd Ft impottöbblet feladója volt. A 6 országgal szembeni impottöbbletet csökkentette, hogy ugyanide (illetve holland és német kikötőkön keresztül más célországokba) 49,0 milliárd Ft gabona és 29,9 milliárd Ft olajos mag irányult.

14. tábla

Mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmi egyenlege főbb országok szerint, 2007

Sor- szám	Az országonkénti exporttöbblet			Az országonkénti impottöbblet		
	csökkenő rangsora szerinti					
	ország neve	export- többlet, milliárd Ft	meg- oszlás, %	ország neve	import- többlet, milliárd Ft	meg- oszlás, %
1.	Románia	112,3	21,7	Lengyelország	41,7	37,7
2.	Olaszország	88,5	17,1	Hollandia	20,4	18,4
3.	Oroszország	45,2	8,8	Németország	11,2	10,1
4.	Görögország	31,7	6,1	Spanyolország	7,4	6,7
5.	Ausztria	28,8	5,6	Belgium	5,0	4,5
6.	Bosznia-Hercegovina	17,0	3,3	Dánia	3,1	2,8
	1-6. összesen	323,4	62,6	1-6. összesen	88,7	80,2
7.	Horvátország	16,5	3,2	Kína	3,0	2,7
8.	Franciaország	15,0	2,9	Brazília	2,8	2,5
9.	Nagy-Britannia	14,9	2,9	Argentína	2,3	2,1
10.	Svájc	14,3	2,8	Thaiföld	2,0	1,8
11.	Ukrajna	13,5	2,6	Portugália	1,9	1,7
12.	Bulgária	12,9	2,5	Vietnam	1,6	1,5
13.	Szlovénia	12,7	2,5	Egyesült Államok	0,7	0,7
	1-13. összesen	423,1	81,9	1-13. összesen	103,0	93,1
	89 ország összesen	516,4	100,0	61 ország összesen	110,6	100,0

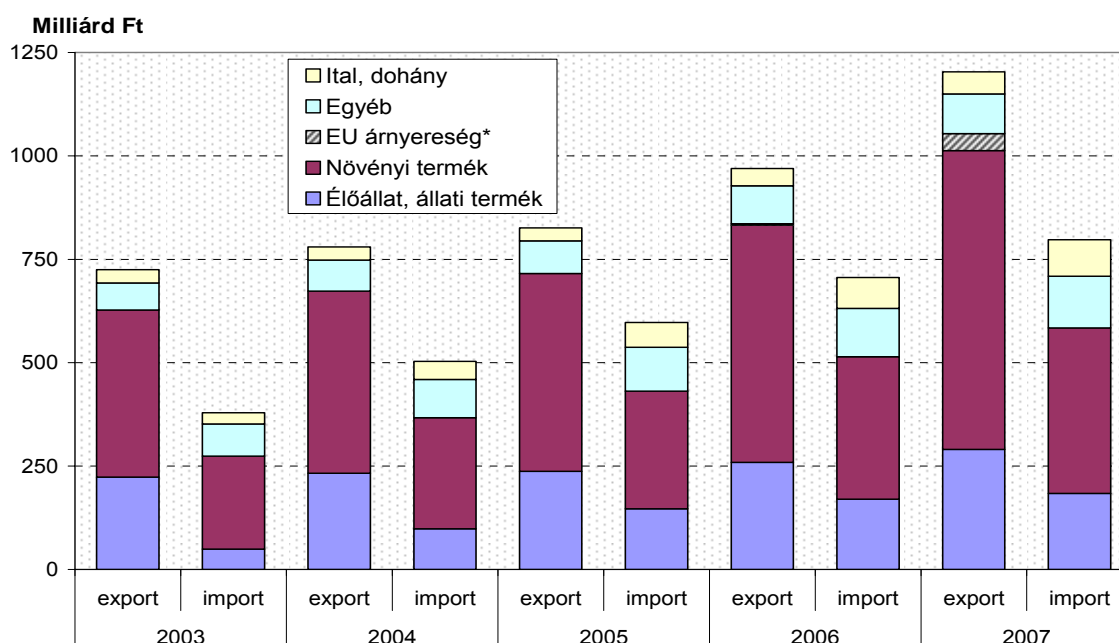
Az export **árucsoportonkénti** szerkezete az utóbbi években megváltozott. A növényi termékek kivitelének értéke a kedvező szántóföldi hozamok (és 2006-ban, de főleg 2007-ben árdrágulásuk) következtében számottevően növekedett. A mezőgazdasági eredetű termékek exportjából a gabonafélék 2004-ben 14,5%-kal, 2005-ben 16,9%-kal, 2006-ban 19,5%-kal, 2007-ben pedig 28,6%-kal részesedtek. (Ezen belül az EU-ba irányuló exportban is hasonlóan nőtt a gabonák és gabonakészítmények aránya.) Eközben az élő állatok és állati termékek kivitele viszont alig növekedett, emiatt aránya is csökkent.

A gabonaexport sajátos eleme az EU intervenciós készleteinek elszámolása. Az MVH adatai szerint ugyanis a felvásárlási árhoz viszonyítva a 2006-os pénzügyi évben 3,4 milliárd, a 2007-esben pedig 41,2 milliárd Ft árnyereség képződött az értékesítés során, ezt át kellett utalni az intervenciós árkockázat viselője, az EU számára. (A pénzügyi év az előző év október 1-jétől a tárgyév szeptember 30-ig tart.)

Az importon belül a legmagasabb hányadot képviselő növényi termékek (mint pl. a déligyümölcsök, a kávé, a tea, a szójadara) részaránya többéves csökkenő tendencia után 2007-ben kissé emelkedett, és a behozatal felét tette ki. Az élő állatok és állati termékek árucsoport részaránya (az élőállat-behozatal mérséklődése következtében) kissé csökkent, és 2007-ben az import 23%-át tette ki. Az italok és dohányárak 2007-ben az importból 11%-kal részesedtek, arányuk az EU-csatlakozást követően folyamatosan emelkedett. Az egyéb mezőgazdasági eredetű árucsoportok (közülük főként az egyéb, táplálkozásra alkalmas termékek és készítmények) az importból csökkenő hányaddal, 2007-ben 16%-kal részesedtek.

9. ábra

Mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmi forgalma főbb árucsoportok szerint

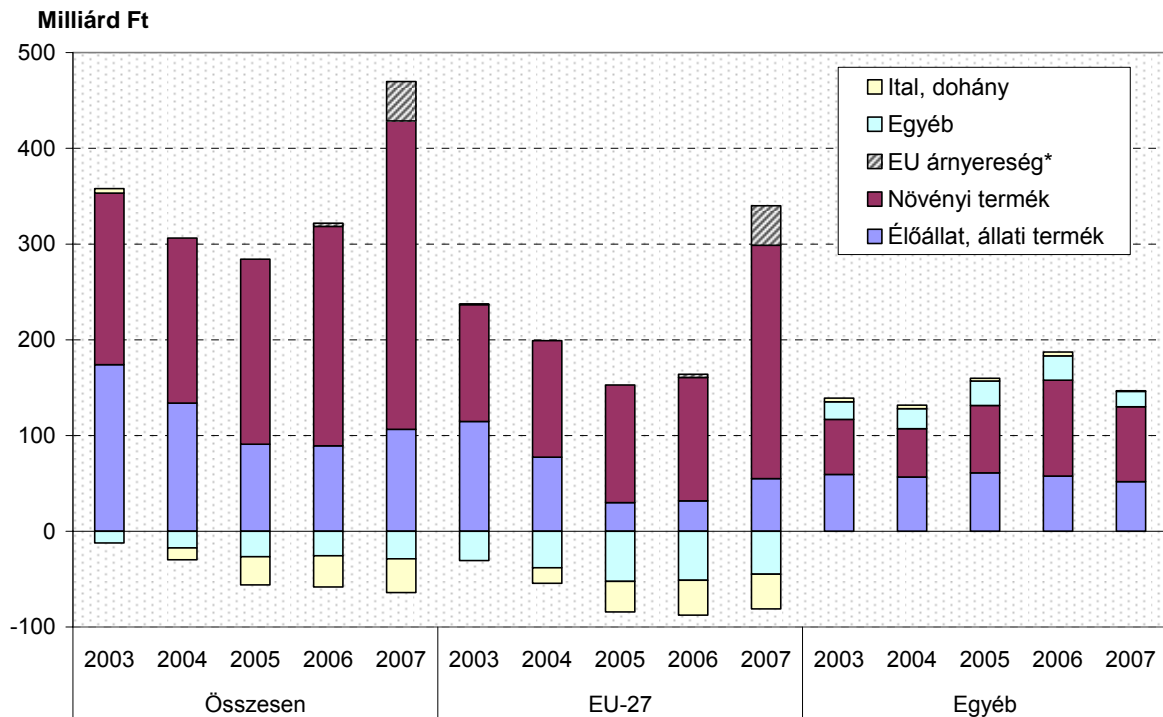

*Az intervenciós gabonakészlet értékesítési ára meghaladta a felvásárlási árat. Ezt az árnyereséget az árkockázatot viselő EU elvonta. Az árnyereség összege pénzügyi évre vonatkozik.

A mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmi forgalmának aktívuma 2004–2005-ben jelentősen csökkent. Ezt a folyamatot 2006-ban a gabonafélék árának és kivitt mennyiségének növekedése törte meg, melyet 2007-ben mindkét tényező további igen jelentős emelkedése követett.

Az árucsoportonként számított külkereskedelmi egyenleget (országcsopotokra bontva) a 10. ábra mutatja, a kiviteli többletet a pozitív, a behozatali többletet a negatív tartományban egymásra rétegezve. A gabonafélék forgalmából 2004-ben 67 milliárd, 2005-ben 93 milliárd, 2006-ban 138 milliárd, 2007-ben pedig 278 milliárd (ezen belül EU-relációban 236 milliárd) forint kiviteli többlet származott.

Mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmi egyenlege főbb árucsoportok szerint

*Lásd: 9. ábra lábjegyzetét.

A mezőgazdasági eredetű áruk nem EU-tagországokkal lebonyolított külkereskedelmi forgalma az utóbbi években minden főbb árucsoportban kiviteli többletet eredményezett. A mezőgazdasági áruk külkereskedelmi forgalma azonban nagyrészt az EU-tagországokkal bonyolódik le. Az EU-ba irányuló külkereskedelemből származó többlettel elsősorban az élő állatok és állati termékek, valamint az italok és dohánytermékek egyre növekvő importja állt szemben, de a növényi termékek aktívuma is csökkent. A kedvezőtlen tendenciát leginkább a gabonakivitel javította. A gabonakivitel exporttöbbletéből az EU-intervenciós készletek árnyereségét levonva a mezőgazdasági eredetű tényleges aktívum 2006-ban 260,1 milliárd, 2007-ben pedig 364,6 milliárd Ft-ra tehető. A gabonaexport kiemelkedő szerepe jelzi, hogy agrártermelésünk sérülékenyebbé vált, az állati termékek termelésében versenyhátrányba került.

BŐVEBBEN:

MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Az elemzés sok esetben előzetes vagy becslült adatokra támaszkodott.

Az adatok forrása: a termelési és az értékesítési alapadatok esetében a KSH rendszeres kérdőíves adatgyűjtése (elsősorban a gazdasági szervezeteknél), valamint a KSH területi szerveinek koordinálásával működő szakértői bizottságok becslései.

A felvásárlási statisztikai adatgyűjtés a termelőktől feldolgozási vagy továbbértékesítési célra mezőgazdasági termékeket vásárló gazdasági szervezetek közül az élelmiszerek és italok gyártása (15) ágazatba és a mezőgazdaságtermék-nagykereskedelem (5110) szakágazatba soroltakra, továbbá a több mint 20 főt foglalkoztató egyéb szervezetekre terjed ki, amennyiben mezőgazdaságtermék-vásárlásuk értéke meghaladja összes beszerzésük értékének 5%-át.

A **volumenindexek** a nemzetgazdasági elszámolásokban alkalmazott fix árbázison számított láncindexek.

Földterület használat szerint: a KSH az ország földterületét a tényleges használat szerint mutatja ki. Ez nem azonos a tulajdon szerinti és a nyilvántartott művelési ágak szerinti adatokkal, amelyeket a földhivatalok vezetnek.

Vágóállat: közületi, üzemi vagy egyéb vágási célokat, valamint vágóállatexport-célokat szolgáló élő állatok, fajra, korra, ivarra és súlyra való tekintet nélkül (a vágóállatok súlyadatain minden esetben élő testtömeg értendő).

Mezőgazdasági termelői árak indexe: a mezőgazdasági termelőktől továbbértékesítésre vagy feldolgozásra felvásárolt, valamint közvetlenül a lakosságnak fogyasztásra (piacon) eladott mezőgazdasági termékekért a termelőknek kifizetett áraknak az előző évi (vagy a 2000. évi) átlagárakhoz viszonyított változásait mutatja. Az indexeket a Laspeyres-formula szerint számítjuk, amelynél a súlyt a mezőgazdaságon kívülre történő értékesítés 2000. évi értékarányai képezik.

Felvásárlási átlagár: a naptári évben felvásárolt termékekért fizetett összeg (általános forgalmi adó nélkül) és a hozzá tartozó mennyiség hányadosa.

Gazdaság: mezőgazdasági tevékenységet folytató, technikailag és gazdaságilag különálló termelőegység, amely

- legalább **1500 m² termőterületet** (szántó, kert, gyümölcsös, szőlő, rét, legelő, erdő, nádas, halastó), vagy legalább **500 m² gyümölcsös-**, illetve **szőlőterületet** használ, vagy
- legalább **egy** nagyobb mezőgazdasági haszonállatot (**szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly**), vagy **50 db baromfit** (tyúkféle, liba, kacsa, pulyka, gyöngyös), vagy **25–25 házinnyulat, prémesállatot, húsgalambot** vagy **5 méhcsaládot** tart, vagy
- **mezőgazdasági szolgáltatást** végez, illetve **intenzív kertészeti termelést** (pl. üvegház, fólia alatti termelést) folytat.

Gazdasági szervezet: jogi és nem jogi személyiségű vállalkozás, az egyéni vállalkozók és az egyéni gazdasági tevékenységet folytatók nélkül.

Egyéni gazdaság: a mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás által működtetett gazdaság.

Lakossági munkaerő-felmérés: a 15–74 éves népesség gazdasági aktivitását vizsgálja. A reprezentatív felmérés 1992 óta negyedévenként mintegy 24 ezer háztartásra terjed ki. A közzölt adatok teljeskörűsített éves átlagok. A munkaerő-felmérés mezőgazdaságra vonatkozóan csak azon munkavállalók és egyéni gazdaságokban munkát végzők adatait tartalmazza, akiknek fő jövedelemszerző tevékenysége a gazdálkodás.

Intézményi munkaügyi statisztika: a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások és költségvetési szervezetek gazdasági ágankénti megfigyelésén alapul. Ennek keretében a mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, valamint a halászat gazdasági ágakba sorolt gazdasági szervezetekben alkalmazásban állókat figyeli meg.

Éves munkaerőegység: ahhoz, hogy a részmunkaidőt és az idejénymunkát figyelembe vehessük, a mezőgazdasági foglalkoztatást, illetve annak változásait éves munkaegységekben (ÉME – angolul AWU) mérjük. Egy ÉME egyetlen olyan személy munkaidő-ráfordításának felel meg, aki egy egész éven át teljes munkaidőben végez mezőgazdasági tevékenységet egy mezőgazdasági egységben (1 ÉME = 1800 munkaóra = 225 munkanap). Megkülönböztetünk fizetés nélküli és fizetett ÉME-t, amelyek együttesen teszik ki az ÉME-k teljes mennyiségét. A fizetett munkaerő felhasználásaként elszámolt munkamennyiség értéke megfelel a mezőgazdasági számlarendszer „munkavállalói jövedelem” sorában elszámolttal. A közzölt eredmények a mezőgazdasági összeírások, az intézményi munkaügyi statisztika és a munkaerő-felmérés adatain alapulnak.

Bruttó kibocsátás: tartalmazza az elszámolási időszakban mért értékesítés, a termelőegységen belüli felhasználás (kivéve az azonos tevékenységen belül felhasznált termékeket, mint pl. a saját termelésű vetőmag, állati eredetű takarmányok, keltetőtojás, zöldtrágya stb.), a termelők által feldolgozott termékek, a saját fogyasztás, a saját előállítású tárgyi eszközök és a készletváltozás értékét.

A folyó termelőfelhasználás: a más termelőegységtől vásárolt, valamint a saját termelés kibocsátásaként is számba vett azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyeket az elszámolási időszakban, a termelési folyamat során új termékek és szolgáltatások előállításához használnak fel.

Bruttó hozzáadott érték: a bruttó kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbsége. (Nemzetgazdasági szinten megfelel az alapáron számított bruttó hazai terméknek.)

Bruttó hazai termék: a bruttó hozzáadott érték piaci beszerzési áron (az alapáras adat a termékadók és -támogatások – gazdasági ágakra fel nem osztható – egyenlegével korrigáltan) a nemzetközi összehasonlításokra alkalmazott GDP.

Agráröllő: az Eurostat előírásai szerint a mezőgazdasági termelőiár-index és a mezőgazdasági ráfordítások árindexének hányadosa. A ráfordításiár-indexek nemcsak az ipari eredetű, hanem a mezőgazdasági eredetű felhasználást (pl. vetőmag, takarmány) is figyelembe veszik. A ráfordítások indexe tartalmazza mind a folyó termeléshez felhasznált termékek és szolgáltatások, mind a mezőgazdasági beruházási javak árindexeit.

Bruttó állóeszköz-felhalmozás: a termelők által a naptári évben beszerzett, létesített, előállított állóeszközök értéke, csökkentve a továbbadott állóeszközök értékével. Az állóeszközök valamilyen termelési folyamat során kibocsátásként előállított tárgyi eszközök (gépek, épületek és építmények, ültetvények, tenyészállatok) vagy immateriális javak, amelyek ismétlődő vagy állandó jelleggel maguk is felhasználásra kerülnek egy másik, egy évnél hosszabb termelési folyamatban. Az adatok a mezőgazdasági tevékenységet végzők (gazdasági szervezet és egyéni gazdaság) mezőgazdasági célú állóeszköz-felhalmozására vonatkoznak.